

EL CLUB DELS HOMÍNIDS

Per la present vull declarar, solemnement, que sóc un animal.

Però m'afanyo a donar la meua identitat completa: sóc un animal-cordat-mamífer-primat-homínid-homo-sapiens-wagensberg-jorge. De tota aquesta cadena de conceptes solament la darrera baula, jo com a individu, existeixo com a objecte de la realitat. La resta són conjunts abstractes (els taxons) que apleguen altres individus tan reals com jo amb els quals comparteixo certs caràcters més o menys rellevants. En un exercici de decreixent humilitat diré que sóc viu com un bacteri, que sóc animal com una medusa, cordat com un peix, mamífer com una rata, primat com un goril·la, homínid com l'extint descobridor del foc, homo com el no menys extint neandertal, sapiens com qualsevol altre ciutadà del món, wagensberg com els membres de la meua minúscula família i (però) estic en la més radical solitud còsmica com a jorge, és a dir, com a organisme material que ocupa l'espai i canvia amb el temps. Recapitem, sóc un ésser viu per *domini*, animal per *regne*, cordat per *phylum*, mamífer per *classe*, primat per *ordre*, homínid per *família*, homo per *gènere*, sapiens per *espècie* i wagensberg per, diguem-ne *família familiar*.

Classificar és una manera de comprendre, una manera de representar la mínima expressió del màxim compartit. Què es pretén comprendre amb la taxonomia biològica? Fa uns quants milers d'anys, solament hi havia bacteris sobre el planeta i avui hi ha, per exemple, lectors capaços d'interessar-se per aquest text. Sabem que tots els éssers vius (que existeixen o han existit) descenen d'una sola cèl·lula: el LCA (*Last Common Ancestor*, l'antecessor comú més antic) Déu meu, quina transcendència més tremenda! La història de la vida té forma i estructura d'arbre. Si partim d'un individu viu i rebobinem la història, la ruta per assolir la nostra remotíssima mare comuna és única. No hi ha dreceres ni circumval·lacions. Des d'una de les darreres puntes d'un brancó final fins a la soca principal cal passar necessàriament per una col·lecció concreta de bran-

© Jorge Wagensberg

ques i bifurcacions intermèdies. Tots els individus d'un mateix taxó tenen, per tant, un recent (darrer) i rellevant ancestre comú. Deu haver-hi, doncs, un criteri de classificació coherent amb les capritxoses rutes de l'evolució. Això, i no una altra cosa, és el que interessa a la ciència: un mètode de classificació que permet anticipar, encara que es tracti d'anticipar allò que ja s'ha esdevingut. Això, i no altra cosa, és el cladisme (Henning, 1950), un mètode per refinar l'antiga proposta del gran Linnaeus (1758), un projecte per transitar des de la primera cèl·lula fins a la meravellosa diversitat actual.

Desgraciadament el registre fòssil, tot i ser molt ric en èpoques i espècies, resulta pobre per a un projecte tan ambiciós. Les restes i rastres dels nostres ancestres són evidències insuficients per definir unívocament la morfologia de les bifurcacions transcendents. Però sempre podem recórrer a una intuïció especial, no a la que es refereix a la morfologia (diguem-ne el *hard*), sinó a la cultura o als comportaments que tal morfologia pot arribar a suportar (diguem-ne el *soft*). Ens corprem la família dels homínids. Es tracta d'un club amb diverses seccions. En la secció d'humans estem tots sols. Però a qui estem disposats a deixar entrar al club dels homínids? Hi acceptem el llunyà *Australopithecus*, potser el primer a posar-se dret? Hi acceptem l'*Homo habilis*, potser el primer a construir una eina? Hi acceptem l'*Homo erectus*, potser el primer a usar el foc? Hi acceptem el proper *Homo neandertalensis*, potser el primer a tenir consciència del jo?

Què és la humanitat? Què és l'hominitat? què és l'hominitat? Fa quinze anys que em sorprèn la falta d'acord dels paleontòlegs. Per això han vingut a CosmoCaixa. A conversar. Heus ací un criteri per al gènere *Homo*: la capacitat de fer una eina per fabricar altres eines. Què tal? Vam tenir molt de què parlar. Per això aviat tindran vostès una mica de què llegir.

JORGE WAGENSBERG

Director de l'Àrea de la Ciència de la Fundació La Caixa, Barcelona